NİKOLAY GUMİLYOV'UN "ZÜRAFA" (JİRAF) ADLI ŞİİRİNDE "AFRİKA TEMASI"

Güneş SÜTCÜ[1]

ÖZET

Gümüş çağı ustaları arasında çağdaşlarını ve gelecek nesilleri derinden etkileyen şairlerden biri Nikolay Gumilyov'dur. XX. yüzyılın ilk yıllarındaki şiir türünün gelişimine dair Gumilyov'un en büyük katkısı, Afrika'ya ithafen yazdığı eserleri ile Rus dil bilincinde kıtaya dair bilgiler edinilmesini sağlaması ve insanlara dünyayı kendi kendilerine keşfetme yolunda korkusuz ve güçlü bir yol açmasıdır. Afrika temalı şiirleri, Gumilyov'u şair olarak daha tanınır kılmıştır. Kendisine bulduğu bu orijinal tema ile şiir sanatında çok özel bir yer edinmiştir. Şairin farklı imge ve biçim arayışı içine girmesi bu çalışmada incelenecek olan "Zürafa" (Jiraf) adlı şiirinin ortaya çıkışında önemli bir paya sahiptir. Çünkü egzotik ve güzel yerler, her daim Gumilyov'in dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda şair, 1908 yılında "Romantik Çiçekler" (Romantiçeskiye Tsvetı-1908) adlı derlemesini yayımlar. Ancak derlemenin en dikkat çekeni "Zürafa" (Jiraf-1907) olur ve çok geçmeden Rus edebiyatında Gumilyov'un kartviziti haline gelir. Gumilyov, Paris'te 1907 yılının Eylül ayında kaleme aldığı bu şiiri ile okuyucusunu egzotik bir ülke olan Afrika portresi içinde adeta bir masal dünyasında seyahate çıkarmıştır. Şairin Avrupa ve Afrika'ya yapmış olduğu seyahatlerdeki gözlemlerini egzotik motiflerle süsleyerek ortaya koyduğu en önemli edebi çalışmalarından biri olan "Zürafa" (Jiraf) egzotik kokularla, seslerle, renk zenginlikleriyle dolu boya tablası niteliği taşımaktadır. Çalışmanın bir sonucu olarak, Gumilyov'un gümüş çağı Rus edebiyatına sıra dışı bir tema kazandırması bakımından ne denli yaratıcı ve özgün bir sanatçı olduğunun altı çizilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gumilyov, Jiraf, Zürafa, Afrika, Akmeizm, Gümüş Çağ.

[1]Okutman, Anadolu Üniversitesi, Temel Yabancı Diller Bölümü, gunessutcu@anadolu.edu.tr

THEME "AFRICA" IN NIKOLAI GUMILYOV'S POEM "GIRAFFE"

ABSTRACT

Nikolai Gumilyov is one of the poets who influenced deeply his contemporaries and the next generations. At the beginning of the 20th century Nikolai Gumilyov's the greatest contribution is providing information about the continent in Russian language awareness and making fearless and strong ways to people for discovering the World by theirselves. His poems written in "Africa" theme make him more known. He had a special place in poetry by this theme which was founded by himself. Poet's plunging in the quests different images and structures has important contribution to showing up tthe poem "Giraffe" which will be examined in this work. Because exotic and nice places always attracted Gumilyov's attention. In this context poet publishes his collected work "Romantic Flowers" (Romantiçeskiye Tsvetı-1908) in 1908. Nevetheless "Giraffe" becomes the most remarkable work and grows into Gumilyov's personal card. Gumilyov took his readers a trip to legengary World in exotic Africa portrait by this poem which was penned in September 1907. Giraffe, one of the most important literary work of the poet which was garnished by exotic motives, has the feature of a disk by exotic scents, voices and the color richness. As a result of this work, we will try to underline how talented and genuined Gumilyov is in respect to he redounded extraordinary theme to Silver Age in Russian Literature.

Keywords: : Gumilyov, Jiraf, Giraffe, Africa, Acmeism, Silver Age

Sütcü, Güneş."Nikolay Gumilyov'un "Zürafa" (Jiraf) Adlı Şiirinde "Afrika Teması". *idil* 5.19 (2016): 41-47.

Sütcü, G. (2016). Nikolay Gumilyov'un "Zürafa" (Jiraf) Adlı Şiirinde "Afrika Teması. *idil*, 5 (19), s.41-47.

GİRİŞ

Nikolay Gumilyov (1886-1921) gümüş çağın en önemli şairlerinden biri olmasının yanı sıra, akmeizmin kurucusu olarak tanınmaktadır. Gumilyov, sanatsal yaratıcılığında seyahate düşkünlüğü ve dünyayı keşfetme tutkusu ile geleceği öngörebilmesindeki şiirsel yetisini ve cesaretini uyumlu bir şekilde sentezlemiştir. Şairin bu özellikleri ve yetileri şiirlerinin oluşumunda kendisine önemli katkılar sağlamıştır. Gumilyov'un şair olarak tanınması ise *"Afrika"* temalı şiirleri ile gerçekleşmiştir. Biz de kendisine bulduğu bu orijinal tema ile şiir sanatında çok özel bir yer edinen şairin özgünlüğünü gözler önüne sermeye çalışacağız. (Kulikova, 2015). Bu bağlamda ilk olarak egzotik ve güzel yerlerin her daim Gumilyov'in dikkatini çektiğini söylemek yerinde olacaktır. Şair, bu tarz yerlerin farklı varyasyonlarını sunduğu *"Romantik Çiçekler"* (Romantiçeskiye Tsvetı-1908) adlı derlemesini 1908 yılında yayımlar. Söz konusu derlemede yer alan şiirler "Sırtlan", (Giena), "Jaguar" (Yaguar), "Aslan İmgesi" (Nevesta l'va), "Zürafa" (Jiraf) ve "Çad Gölü"dür. (Ozera Çad) (Ude Fraydey, 2007) Ancak bu derlemeler arasında en dikkat çekeni "Zürafa" (Jiraf-1907) olur ve çok geçmeden Rus edebiyatında Gumilyov'un kartviziti haline gelir. Öte yandan şairin Avrupa ve Afrika'ya yapmış olduğu seyahatlerdeki gözlemlerini egzotik motiflerle süsleyerek ortaya koyduğu en önemli edebi çalışmalarından biri olan "Zürafa" (Jiraf) egzotik kokularla, seslerle, renk zenginlikleriyle dolu bir boya tablası niteliği taşımaktadır. Söz konusu egzotik şiirde hâkim olan masalsı hava, ilk satırlardan itibaren okuyucuyu etkisi altına alır:

"Dinle: Uzak uzak diyarlarda, Çad gölünün kıyısında

*Zarifçe bir zürafa gezinip duruyor."(*Gumilyov,1907).

Böylelikle okuyucu, dünyanın en egzotik kıtası olan Afrika'ya giriş yapar. Gumilyov, adeta gerçek olamayacak kadar eşsiz ve güzel tablolar çizmeye başlar:

"Zürafa, uzaklarda bir çeşit rengârenk gemi yelkeni gibi,

Ritimli koşuşu da sanki sevinçli bir kuşun uçuşu." (Gumilyov, 1907).

İlk başta dünyada böylesi güzelliklerin var olabilme ihtimalini zihninde tahayyül dahi etmekte zorlanan okuyucuya, şair başka bir dünyanın kapılarını aralayarak keşfetme şansı vermektedir. Gumilyov'a göre, insan isterse dünyadaki pek çok mucizevî şeyi görebilir ve anlayabilir. Bunun için çok uzun süredir soluduğumuz karanlık dumanların arasından çıkarak arınmayı ve dünyanın devasa büyüklükte oluşunu hatırlayarak bir yerlerde hala cenneti andıran köşelerin kaldığının farkına varılmasını teklif etmesi bir ışık uyandırır zihinlerde. Şair bu konuda son derece

inançlıdır. Bu inancının sembolleri olarak "Afrika" ve "Zürafa"yı tercih etmiştir. (Vidugiryte, 2015). Bu tercihlere bağlı olarak kurgulanan "Zürafa" (Jiraf) adlı şiirin birinci ve beşinci dörtlüklerinin son iki mısralarında dairesel kurgu şöyle timsalleştirilmiştir:

"Dinle: Uzak uzak diyarlarda, Çad gölünün kıyısında

Zarifçe bir zürafa gezinip duruyor." (Gumilyov, 1907).

Gumilyov, güneşli ülkenin sakinlerini daha önce hiç görülmemiş özelliklerle karşı karşıya getirerek capcanlı ve görkemli tablolar çizer. Böylelikle bu egzotik kıta hakkında daha söyleyeceği çok şeyin olduğunu okuyucuda yarattığı izlenim üzerinden vermeye çalıştığı görülmektedir. Şairin dairesel kurgu özelliğinden yararlanmış olması ise okuyucusunun başka bir dünyaya panoramik açıdan bakabilmesi için "dünyadaki cenneti" tekrar tekrar anlatma isteği ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan şair, "Zürafa" (Jiraf) adlı masalsı şiirinde iki alanı karşılaştırır: Bunlardan birincisi, insanın bilinç çerçevesindeki uzak diyarlar; ikincisi ise dünya üzerinde birbirine yakın olan yerlerdir. Şair, buradaki alanlarla ilgili herhangi bir şey söyleme isteği içinde değildir. Burada yalnızca her dakika soluduğumuz "karanlık dumanlar" söz konusudur. Yaşadığımız dünyada hâkim olan yalnızca hüzün ve gözyaşıdır. Bu düşünce, okuyucuda dünyanın hiçbir yerinde cennet olarak adlandırabileceğimiz bir yerin olmadığı düşüncesini uyandırır. Oysa Nikolay Gumilyov bu durumun tam tersini kanıtlamaya çalışırcasına şu sözleri sarf eder:

"Uzak-uzak diyarlarda, Çad gölünün kıyısında

Zarifçe bir zürafa gezinip duruyor." (Gumilyov, 1907).

Alıntıda da görüldüğü gibi şair, "uzak-uzak" (daleko-daleko) ifadesinde sözcüklerin arasına koyulan tire işareti ile tamamen ulaşılmaz olduklarından bahsetmektedir. Diğer yandan ise, bir parça ironi ile aslında bu kıtanın gerçekten uzak olup olmadığına dikkatleri çeker. Çok uzaklardaki bu egzotik ülke, çocukluğundan beri Gumilyov'un ilgisini çekmiştir. Hatta şairin Etiyopya İmparatorluğundaki gönüllü askerlerin kahramanlıklarına hayranlık duyduğundan bahsedilmektedir. 1909, 1911 ve 1913 yıllarında ise Afrika'da bulunan Gumilyov, en nihayetinde çocukluk hayalini gerçekleştirebilmiş ve şiirlerinde betimlediği güzellikleri kendi gözleriyle görebilme imkânını yakalayabilmiştir.

Söz konusu şiirde anlatılanlar ile bir mukayese yapıldığında, gri tonlarında akan ve yaşanılan "reel" dünya büsbütün renksiz gelir okuyucuya. Oysa Çad gölünün yüzeyi, çok kıymetli bir elmas gibi renk renk ışıldamaktadır. Bu noktada Nikolay

Gumilyov'un diğer akmeist şairlerin aksine nesnelerden yararlandığı görülmektedir. Bu durumun yansımaları ise ikinci dörtlükte yer alır: *"Sihirli desenlerle süslü zürafanın derisi", "Ayın akislerinin döküldüğü koyu mavi renkteki suyun ayna gibi olması", "Güneş batarken geminin turuncu renkteki yelkeninin canlı bir şekilde parıldaması".* Bizim içinde bulunduğumuz ve alıştığımız dünyadan farklı olarak bu alana tertemiz, taze bir hava dolmakta ve Çad gölünün kenarında akla hayale gelmeyecek çeşitlilikte ve güzellikte olan otların harikulade kokusu yayılır. Bu çizilen tablo ise dünyanın uçsuz bucaksız enginliklerinden yorulmaksızın bahsetmeye hazır bir şairin varlığını bizlere duyumsatmaktadır. Hakikaten egzotik kokularla, seslerle, renk zenginlikleriyle dolu boya tablasının; içinde yaşadığımız dünyaya göre bir hayli dikkat çekici olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki bir türlü dinmek bilmeyen bu coşku ateşi okuyucuyu da sarıp sarmalamıştır.

Öte yandan Nikolay Gumilyov'un masalsı şiirinde "*Zürafa*"yı odak imge olarak seçmesi, tesadüfî bir durum değildir. Upuzun boynu ile ayakları üzerinde dimdik duran ve derisinin üzerindeki büyüleyici desenlerle "Zürafa" imgesi, çok sayıda şarkının ve şiirin ana kahramanı olmuştur. Kim bilir, belki de bu egzotik hayvan ve insan arasında bazı paralellikler kurulabilir. Öyle ki tıpkı bir insan gibi son derece sakin, endamlı ve zarif durmaktadır. Sanki kendisiyle kimse boy ölçüşemez gibi bir havası da vardır. Oysa kendini tüm canlılardan daha üstün görme özelliği, insana özgüdür. Kanımızca bu noktada Gumilyov'un "zürafa" imgesi üzerinden çevresindeki insanlardan birine bir iğneleme yaptığına dair bir yargıda bulunulabilir. Rus dilbilimci ve edebiyatçılarından Viktor Jirmunski'ye (1891-1971) göre ise Gumilyov'u egzotik ülkeleri betimlemeye iten şey, farklı imge ve biçim arayışı içine girmesidir. Öyle ki "Zürafa" (Jiraf) adlı şiirin temelinde, Gumilyov'un şiirsel düşlerinin yattığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda Jirmunski'nin savının daha somut bir hal kazandığı söylenebilir. (Vidugiryte, 2015) Diğer yandan Gumilyov, zürafa'nın egzotik doğası ve uzak diyarlarla ilgili masalsı öyküleme bağlamında son derece sınırlı bir tablo sunmaktadır okuyucusuna. Bu noktada ise söz konusu egzotik hayvana ait imge yaratımında daha dikkate değer araçlardan biri olarak karşılaştırma yönteminden yararlanmayı tercih ettiği görülmektedir. Zürafanın derisindeki büyüleyici desenler, gecenin parıltılı ışığı ile karşılaştırılır. Uzaktan bakıldığında geminin renkli yelkenine benzetilirken, koşuşu da sanki sevinçli bir kuşun uçuşunu andırır. Şiirin melodisi ise zürafanın sakinliği ve zarifliği ile karşı karşıya bırakılır. Çıkardığı sıra dışı uzunluktaki melodik sesler aracılığıyla şiire büyüleyici bir öyküleme tonu kazandırılırken, ritmik plan çerçevesinde Gumilyov, eril kafiyeler yardımıyla satırları uyaklı hale getirerek üçlü hece ölçüsünden (son heceleri vurgulama) yararlanmıştır. Böylelikle uyumlu bir ses düzenini yakalayan şair, Afrika öykülerinin zarif dünyasını daha güzel bir şekilde betimleme imkânı bulmuştur.

Çalışmamızın başında *"Afrika"* temalı şiirleri ile daha çok tanındığına dikkat çektiğimiz Nikolay Gumilyov'u farklı kılan bir başka özelliği de gümüş çağı ustaları arasında çağdaşlarını ve gelecek nesilleri derinden etkileyen şairlerden biri olmasıdır. Kendisinden etkilenenlerin başında ise Rus yazar ve en ünlü Rusça çocuk şiiri yazarlarından biri olan Korney İvanoviç Çukovski (1882-1969) gelir. Öyle ki Çukovski de öykülerinde başka bir egzotik hayvan olan "timsah"ı ana kahramanı olarak seçmiş ve *"Afrika"* temasını ele almıştır. (Kvak He Mi, 2015) Ancak XX. yüzyılın ilk yıllarındaki şiir türünün gelişimine dair onun en büyük katkısı, Afrika'ya ithafen yazdığı eserleri ile Rus dil bilincinde kıtaya dair bilgiler edinilmesini sağlaması ve insanlara dünyayı kendi kendilerine keşfetme yolunda korkusuz ve güçlü bir yol açmasıdır. (Ude Fraydey,2007) Rus edebiyat bilimcilerinden Mihail Petrovski'ye (1887-1937) göre ise Gumilyov, "Afrika'ya Kaçak" (Beglets v Afriku) imge formülünün yaratıcısıdır ve bu bağlamda çağdaşlarını etkileyen bir şair olduğunun altı bir kez de onun tarafından çizilmiştir. (Kosolova, 2015).

Gumilyov'un gümüş çağ şairlerinden biri olmasından dolayı dönemin sık kullanılan imgelerine bakıldığında "yıldızlar"ın, "dipsiz uçurumlar"ın ve "bahçeler"in yer aldığı görülmektedir. Söz konusu çağın şairleri tarafından yaratılan tabloların, kozmik ölçüde bir genişliğe sahip olduğu söylenebilir. Öyle ki Gumilyov'un şiirinde yararlandığı **epitet***"zarif zürafa"* (izıskannıy jiraf), *"zarif bir figür"* (gratsioznaya stroynost), *"büyüleyici desenler"* (volşebnıy uzor), *"renkli bir yelken"* (tsvetnıye parusa), *"sevinçli bir uçuş"* (radostnıy polet), *"koyu renk birduman"* (tajolıy tuman), "*gizemliülkeler*" (tainstvennıye stranı), *"akla hayale gelmeyecek otlar"* (nemıslimıye travı); **metonim***"zürafa gezip duruyor"* (brodit jiraf), **kişileştirme***"sadece ay boy ölçüşmeye cüret edebilir"* (ravnatsya osmelitsya tolko luna) ve **tekrar** olarak ise *"uzak-uzak"* (daleko-daleko) ifadeleri dikkat çekmektedir. Şair hüzünlü ve gizemli bir bilinmeyen imgesini keskin bir ifadeyle verebilmek için, sırasıyla **aliterasyon***"hele hüzünlü bakışın, hele incecik elleri, dizlerini saran…"* (osobenno grusten tvoy vzglad, ruki osobenno tonki, koleni obnyav…), **asonans**"Çad-Bakış (Ç**ad**-Vzgl**ad**) *"Verilen-Ay"* (Da**na**-Lu**na**), *"Önder-Yağmur"* (V**ojdya**-d**ojdya**), *"Ülke-Duman"* (str**an**-tum**an**);**"***hele"* (osobenno) sözcüklerini tekrar şeklinde vererek **anafor** yönteminden de yararlanmıştır.

Çalışmamızın bir sonucu olarak Nikolay Gumilyov'un Paris'te 1907 yılının Eylül ayında kaleme aldığı "Zürafa" (Jiraf) adlı şiiri ile okuyucusunu egzotik bir ülke olan Afrika portresi içinde adeta masalsı bir dünyada seyahate çıkardığı söylenebilir. Söz konusu şiiri ile şair, sanatsal yaratıcılığında seyahate olan düşkünlüğü ve dünyayı keşfetme tutkusu ile geleceği öngörebilmesindeki şiirsel yetisini ve cesaretini uyumlu bir şekilde sentezleyebildiğini gözler önüne sermeyi ve çağdaşlarını ve gelecek nesilleri derinden etkilemeyi başarmıştır. Biz de çalışmamızda insanlara dünyayı kendi kendilerine keşfetmeye davet eden Gumilyov'un gümüş çağı Rus edebiyatına sıra dışı

bir tema kazandırması bakımından ne denli yaratıcı ve özgün bir sanatçı olduğunun altını çizmeye çalıştık.

KAYNAKLAR

Gumilyov, Nikolay. "Gumilyov-Stihi", Ekim 2015. http://www.stihi-rus.ru/1/gumilev/5.htm.

Kosolova, S.V. "Osobennosti Preteksta "Ohotı Na Nosoroga" N. Gumileva". Kasım 2015. http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis.pdf.

Kulikova, Elena. "Prostranstvo İ Yego Dinamiçeskiy Aspekt V Lirike Akmeistov", Kasım 2015.http://www.philology.nsc.ru/departments/literaturoved/books/kulikova_prostranstvo.pdf

Kvak He Mi, "Obraz Afriki V Skazkah K.İ.Çukovskogo", Ekim 2015. http://www.work.vegu.ru/vegu/vestnik/DocLib/127131.pdf.

Ude Fraydey, Emenka. "Sposobı Otrajeniya Obraza Afriki v Proizvedeniyah N.S. Gumilyova". Kasım 2015. http://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-otrazheniya-obraza-afriki-v-proizvedeniyah-n-s gumileva.

Vidugiryte, İnga. "Stihotvoreniye "Jiraf" i Afrikanskaya Tema N. Gumilyova", Ekim 2015. http://gumilev.ru/about/50/.